

AR VIS DAR AKTUALUS DIDŽIŪJŲ KALBOS KLAIDŲ SĄRAŠAS? VERTINIŲ ATVEJIS

Santrauka

Straipsnyje analizuoti 37 Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė pateikti neteiktini vertiniai. Jų vartoseną tirta *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynė*. Šiame šaltinyje rasti 34 vertiniai. Vertiniai analizuoti trimis aspektais: 1) kokioje tekstyno dalyje pavartoti; 2) kokio laikotarpio tekstuose; 3) ar vartojami motyvuotai ar nemotyvuotai.

Ištirus tiriamąją medžiagą paaiškėjo, kad daugiau nei trečdalis vertinių labai dažni (pavartoti daugiau nei 100 kartų; tai vertiniai *išsireikšti, išsireiškimas, vienok, gerbūvis, neužilgo, (kaž)koks tai, (kaž)kas tai*), todėl tikėtina, kad artimiausiu metu jie neišnyks. Pastebėta, kad dažniau vartojami verstiniai žodžiai, o ne žodžių samplaikos.

Daugiausia vertinių rasta tekstyno publicistikos dalyje (58,2 proc.), gerokai mažiau negrožinės literatūros dalyje (18,4 proc.), sakytinėje kalboje (12 proc.), grožinėje literatūroje (8,8 proc.). Rečiausiai neteiktini vertiniai vartojami administracinėje literatūroje (2,6 proc.). Kadangi tekstyno dalys yra skirtingo dydžio, norint sužinoti tikrąją vertinių vartoseną, suskaičiuotas normalizuotas dažnumas (100 000 žodžių). Gauti kitokie duomenys: daugiausia vertinių sakytinėje kalboje (65,3 atvejai 100 000 žodžių); negrožinėje literatūroje 2,7; publicistikoje 2; grožinėje literatūroje 1,5; administracinėje literatūroje 0,6.

Ištirus vertinių vartoseną pagal laikotarpį, pasitvirtino įvade kelta hipotezė: senesniuose, t. y. skelbtuose iki 2000 m., tekstuose vertinių rasta daugiau (59 proc.), o naujesniuose (nuo 2001 m. išleistuose) tekstuose vertinių mažiau – 41 proc. Tai rodo tam tikrą neteiktinių vertinių vartosenos mažėjimą.

Suskaičiavus motyvuotos ir nemotyvuotos vartosenos atvejus, paaiškėjo, kad nemotyvuotai pavartoti 74 proc. vertinių, o motyvuotai – 26 proc. Šie duomenys gauti suskaičiavus visus vartosenos atvejus visose tekstyno dalyse. Atmetus sakytinės kalbos dalį (nes joje visi atvejai laikyti motyvuota vartoseną), rezultatai kiek kitokie: nemotyvuota vartoseną būdinga 84 proc. atvejų, o motyvuota – 16 proc. Remiantis šiais skaičiais galima daryti išvadą, kad kalbos vartotojai neatpažįsta vertinių kaip leksikos klaidų, todėl vis dar aktualu kalbėti apie neteiktinius vertinius, nors Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą reikėtų atnaujinti, papildyti neseniai paplitusiais, dabartinėje kalboje dažniau vartojamais vertiniais, nevartotiniais vaizdingais posakiais.

ESMINIAI ŽODŽIAI: kalbos kultūra, lietuvių kalba, neteiktini vertiniai, Didžiųjų kalbos klaidų sąrašas, *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*, motyvuota ir nemotyvuota vartoseną.

ERIKA RIMKUTĖ
Vytauto Didžiojo universitetas
Humanitarinių mokslų fakultetas
Lietuvių kalbos katedra
K. Donelaičio g. 52, LT-44244 Kaunas
e.rimkute@hmf.vdu.lt